

URJALA ALI-UOTILA JA KUNNALLISKOTI MAAKAAPELIKAIVANNON ARKEOLOGINEN VALVONTA

SISÄLLYSLUETTELO

1	Johdanto	3
1.1	Hankkeen tausta.....	3
1.2	Perustietoa kohteista	3
1.3	Käytetyt metodit	5
2	Havainnot.....	6
3	Yhteenveto.....	11
4	Lähteet.....	11

Liite 1. Digitaalikuvaluettelo

Taustakartat:

Maanmittauslaitoksen Maastotietokannan 12/2017 aineistoa

http://www.maanmittauslaitos.fi/avoindata_lisenssi_versio1_20120501

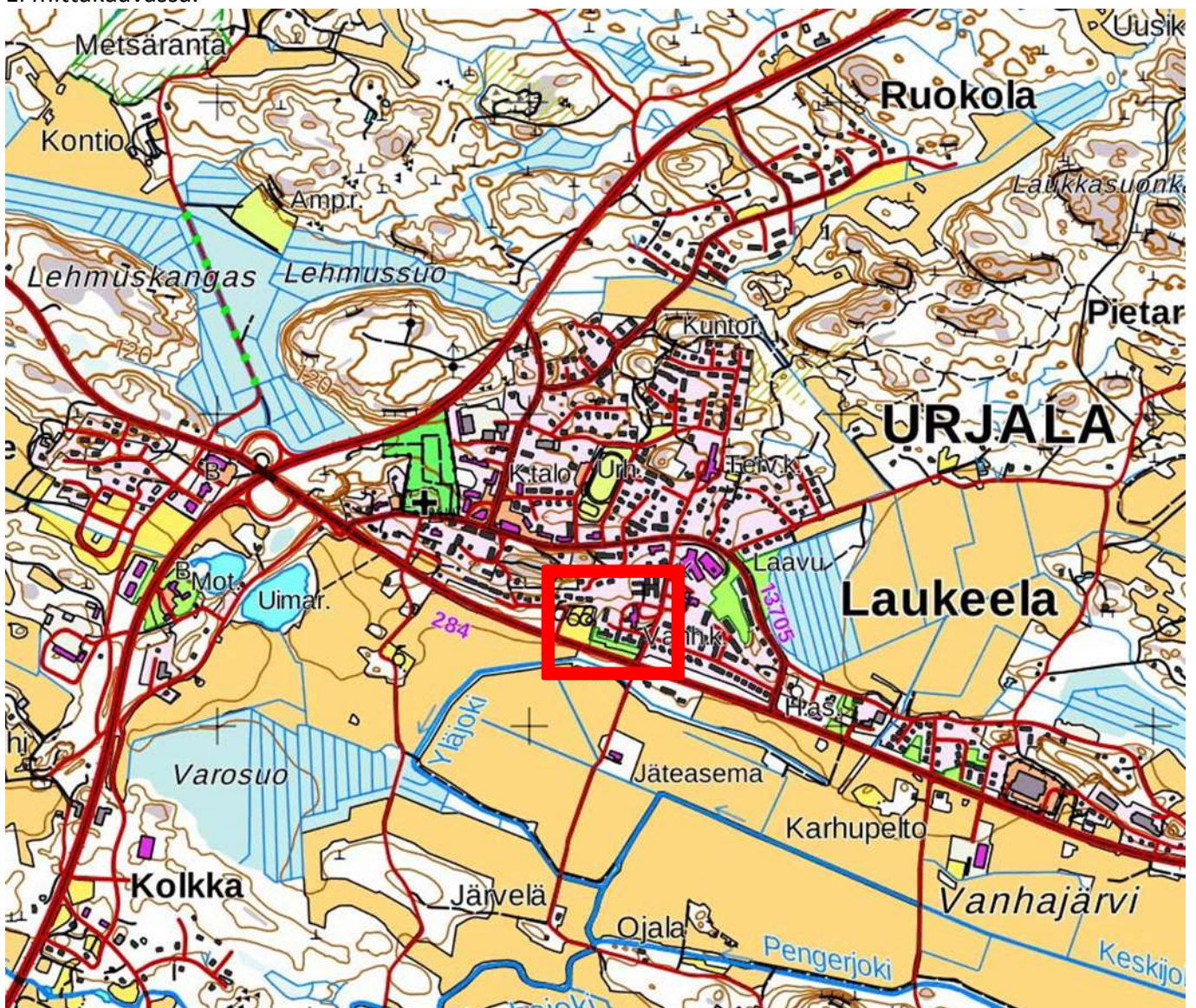
URJALA ALI-UOTILA JA KUNNALLISKOTI, MAAKAPELIKAIVANNON ARKEOLOGINEN VALVONTA 2017

Tiivistelmä

Kulttuuriympäristöpalvelut Heiskanen & Luoto Oy suoritti syysalvella 2017 arkeologisen valvonnan Urjalassa, Ali-Uotilan (887010014) ja Kunnalliskodin (887010015) rautakautisten kalmistojen muinaisjäännösalueella ja läheisyydessä. Valvonta liittyi Elenia Oy:n sähköverkon maakaapelointityöhön. Valvonnan tarve on määritelty Pirkanmaan maakuntamuseon lausunnossa Diar: 473/2016. Valvontaa varten haettiin kohteelle tutkimuslupa Museovirastosta (MV/22/05.04.01.02/2017). Valvonnan kenttätyöt tehtiin 30.11. ja 4.12.2017, ja niistä vastasi arkeologi (FM) Kirsi Luoto. Jälkityöt tehtiin joulukuussa 2017. Valvonnan kustannuksista vastasi Elenia Oy. Valvonnassa ei havaittu merkkejä kiinteästä muinaisjäännöksestä.

LÄHESTYMISKARTTA

Ei mittakaavassa.

Kuva 1. Tutkimusalueen suurpiirteinen sijainti merkitty kartalle punaisella rajauksella. Pohjakartta © Maanmittauslaitos 12/2017.

Arkisto- ja rekisteritiedot

Tutkimuskohteen nimi:	Ali-Uotila (887010014) Kunnalliskoti (887010015)
Tutkimuksen laatu:	Arkeologinen valvonta maakaapelointityön yhteydessä.
Tutkijat:	FM Kirsi Luoto
Tutkimuslaitos:	Kulttuuriympäristöpalvelut Heiskanen & Luoto Oy
Kenttätyöaika:	30.11. ja 4.12.2017
Tutkimuksen tilaaja:	Elenia Oy
Kunta/kylä/tila	Urkala / Laukeela/ <u>Ali-Uotila (887010014):</u> 887-421-4-322, 887-421-4-202, 887-421-4-203, 887-421-4-204, 887-436-7-289, 887-436-7-142 <u>Kunnalliskoti (887010015):</u> 887-436-7-289
Peruskartta:	2114 04
Sijaintikoordinaatit: (ETRS-TM35FIN)	Ali-Uotila (887010014) ETRS-TM35FIN): 6776360 I (ETRS-TM35FIN): 314113 Z/m.mpy alin: 105,00 Z/m.mpy ylin: 110,00 Kunnalliskoti (887010015): P (ETRS-TM35FIN): 6776361 I (ETRS-TM35FIN): 314313 Z/m.mpy alin: 105,00 Z/m.mpy ylin: -
Tutkimuksen löydöt:	Ei löytöjä.
Aiemmat tutkimukset:	Ali-Uotila (887010014): 1954 Anna-Liisa Hirviluoto inventointi 1954 Anna-Liisa Hirviluoto kaivaus 1960 Anna-Liisa Hirviluoto kaivaus 1960 Anna-Liisa Hirviluoto tarkastus 1961 Pirkko-Liisa Lehtosalo kaivaus 1962 Pirkko-Liisa Lehtosalo kaivaus 1963 Anna-Liisa Hirviluoto tarkastus 1983 Lauri Pohjakallio inventointi 1989 Lauri Pohjakallio kaivaus 2008 Hanna-Leena Salminen inventointi 2017 Kirsi Luoto koekaivaus Kunnalliskoti (887010015): 1953 Jorma Leppäaho kaivaus 1954 Anna-Liisa Hirviluoto inventointi 1983 Lauri Pohjakallio inventointi 2008 Hanna-Leena Salminen inventointi
Raportin säilytyspaikka:	Alkuperäinen raportti Kulttuuriympäristöpalvelut Heiskanen & Luoto Oy:n arkistossa, kopio Museoviraston arkistossa.

1 Johdanto

1.1 Hankkeen tausta

Kulttuuriympäristöpalvelut Heiskanen & Luoto Oy suoritti syystalvella 2017 arkeologisen valvonnan Urjalassa, Ali-Uotilan (887010014) ja Kunnalliskodin (887010015) rautakautisten kalmistojen muinaisjäännösalueella ja läheisyydessä. Valvonta liittyi Elenia Oy:n sähköverkon maakaapelointityöhön. Valvonnan tarve on määritelty Pirkanmaan maakuntamuseon lausunnossa Diar: 473/2016. Valvontaa varten haettiin kohteelle tutkimuslupa Museovirastosta (MV/22/05.04.01.02/2017). Valvonnan kenttätyöt tehtiin 30.11. ja 4.12.2017, ja niistä vastasi arkeologi (FM) Kirsi Luoto. Jälkityöt tehtiin joulukuussa 2017. Valvonnan kustannuksista vastasi Elenia Oy.

1.2 Perustietoa kohteista

Kuva 2. Kohteiden Ali-Uotila ja Kunnalliskoti sijainti muinaisjäännösrekisterin mukaan. Pohjakartta © Maanmittauslaitos 12/2017. Ei mittakaavassa.

Ali-Uotila (887010014)

ETRS-TM35FIN): 6776360 I (ETRS-TM35FIN): 314113
Z/m.mpy alin: 105,00 Z/m.mpy ylin: 110,00

Kuva 3. Ali-Uotilan muinaisjäännösalueutta kuvattuna Kuulaanmäen rökkiön laelta kohti länttä. (Kuva: Luoto Kirsi 2017, s. 5, kuva 6)

Kohde sijaitsee Uralan kirkosta 700 m kaakkoon. Kiven- ja maansekaiset rökkiöt sijaitsevat kuivatun Vanhajärven pohjois-osan harjun etelärinteessä. Ali-Uotilan rökkiöt ovat osa Vanhajärven luoteispäässä sijainnutta rautakautista kalmistoa, joka on ollut noin 300 m pitkä, järven rantaa noudatteleva vyöhyke. Ali-Uotilan rökkiöitä on tutkittu kaivauksin useaan otteeseen: Vuonna 1954 tutkittiin Kuulaanmäellä hautarökkiö 1. Vuonna 1960 Ali-Uotilan haasta löydettiin 21 rökkiötä, joista kolme eteläisintä oli hävitetty tilustietä levennettäessä. Vuonna 1960 tutkittiin tuhotun rökkiön 3. pohja, ja rökkiö entisöitiin. Vuonna 1961 tutkittiin hautarökkiöt 20 ja 21 sekä rökkiö A vuonna 1962 tiehankkeen vuoksi. Rökkiön 21 vierestä löytynyt kuppikivi on siirretty tien pohjoislaitaan. Pylväskatajaa kasvava hautarökkiö 2 on tutkittu lähes kokonaan ja entisöity vuonna 1989. Kalmiston pohjoispuoliselle asuntoalueelle vievän tien linjausta on muutettu niin, että tie tulee lähes suoraan etelästä. Tietä on myös levennetty niin, että se rikkoo lähimpien rökkiöiden reunoja. Kohde Kunnalliskoti (887010015) kuuluu samaan kalmistoon. Kesällä 2017 muinaisjäännösalueella tehtiin maakaapelointihankkeeseen liittyvä koekaivaus, jossa selvitettiin sijaitseeko suunnitellulla linjauksella kiinteää muinaisjäännöstä. Linjauksen itäosasta, nyt valvotulta alueelta löydettiin rautakautisia saviastianpaloja sekoittuneesta kontekstista.

Kuva 4. Rautakauden tyyppin saviastian palasia (KM 41244: 6) koekuopasta 37. (Kuva: Luoto Kirsi 2017, s. 13, kuva 18)

Kunnalliskoti (887010015):

P (ETRS-TM35FIN): 6776361 I (ETRS-TM35FIN): 314313

Z/m.mpy alin: 105,00 Z/m.mpy ylin: -

Kuva 5. Kunnalliskodin tutkittu ja ennallistettu röykkiö. Kuvattu luoteesta. (Kuva: Urjala Ali-Uotila ja Kunnalliskoti 2017: 1)

Rautakautinen röykkiö sijaitsee 750 m kaakkoon Urjalan kirkosta, Urjalan kunnalliskodin länsipuolella, pihamaalla. Kohde on tutkittu, entistetty ja merkitty rauhoitustaululla. Keväällä 1953 kunnalliskodin rakennustöiden yhteydessä löytyi rautakautiseen hautaukseen viittaavia esineitä mm. kaksi rautaista keihäänkärkeä, väkipuukko, paimensauvan muotoinen viitanneula sekä kilvenkupura. Esineet voidaan ajoittaa 600 - 700-luvuille jKr. Kohde tutkittiin vuonna 1953. Tuolloin tutkitun röykkiön ympäristö on tasattu pihamaaksi ja teiksi niin, ettei röykkiön vieressä ollut toista tutkittua röykkiötä enää ole. Röykkiöiden läheltä on tuhoutunut myös kunnalliskodin itäpuolinen luontainen kivikko, jossa oli matalahko kiviröykkiö sekä pyöreä kivikehä. Kunnalliskodin röykkiö sijaitsee samassa rinteessä kuin Ali-Uotilan röykkiöt ja ne kuuluvat ilmeisesti samaan kalmistoon.

1.3 Käytetyt metodit

Työn aluksi valvottavaksi määrätty ja pituudeltaan noin 200 m oleva linjanosa käytiin läpi maastossa silmämääräisesti tarkastellen. Kaivetun kaapeliuran leveys oli pääsääntöisesti noin 70 cm. Kaivutyö eteni arkeologin valvonnassa aina kaivannon pohjasyvyyteen eli noin 90 cm syvyyteen saakka. Maakaapelilinjausta siirrettiin jonkin verran alkuperäisestä suunnitelmasta Ali-Uotilan muinaisjäännösalueen itäpäässä. Maanrakennustyöstä vastaava tahon

(Maanrakennus Silfver Oy) edustaja oli asiasta etukäteen yhteydessä Pirkanmaan maakuntamuseon arkeologi Ulla Lähdesmäkeen, joka ohjeisti asiassa sähköpostitse.

Kuva 6. Maakaapelikaivantoa kaivetaan Kunnalliskodin röykkiön itäpuolelle, tien viereen. kohdalla kulki jo ennestään maakaapeleita. (Kuva: Urjala Ali-Uotila ja Kunnalliskoti 2017: 2)

Kohdat, jotka osoittautuivat arkeologisesti mielenkiintoisiksi, dokumentoitiin valokuvaamalla digitaalikameralla sekä tekemällä niistä muistiinpanoja. Myös taso- ja profiilikarttojen piirtämiseen oltiin varauduttu, mutta käytännössä tähän ei ollut tarvetta Valvontaan liittyvät jälkityöt tehtiin joulukuussa 2017. Kartat piirrettiin puhtaaksi käyttäen MapInfo-paikkatieto-ohjelmistoa ja digitaalikuvat arkistoitii Kulttuuriympäristöpalvelut Heiskanen & Luoto Oy:n arkistoon Tampereella.

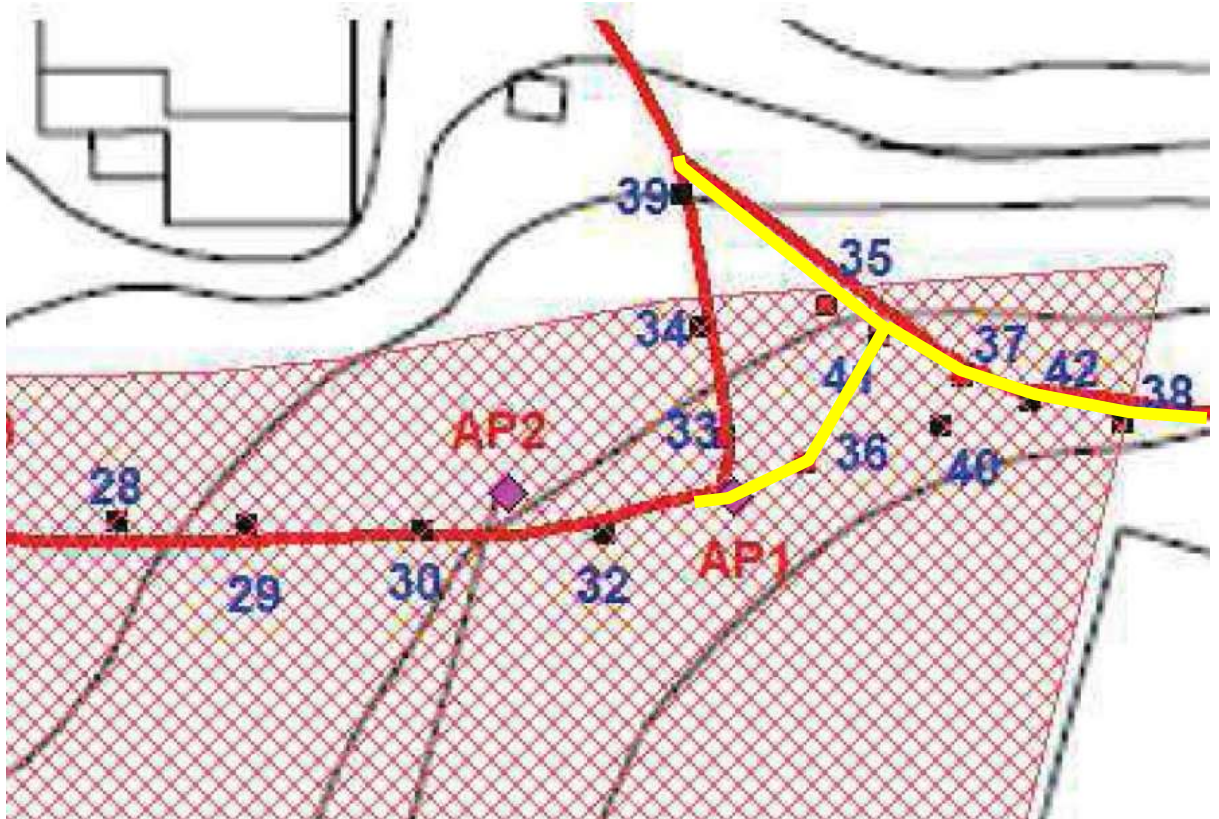
2 Havainnot

Maakaapelilinjauksen kaivuuta edeltäneessä silmämääräisessä havainnoinnissa ei havaittu maanpäällisiä merkkejä kiinteästä muinaisjännöksestä. Linjauksen kaivaminen aloitettiin lännestä edeten kohti itää. Valvonnassa ei havaittu kiinteää muinaisjännöstä. Havainnot koskien Ali-Uotilan ja Kunnalliskodin alueella tai läheisyydessä kulkeneita maakaapelilinjauksia on esitetty alla omina kokonaisuuksinaan.

Ali-Uotila:

Valvottu linjanosa sijaitsi Ali-Uotilan muinaisjäännösalueen itäosassa. Kaapelireitin piti alun perin kulkea yksityisessä omistuksessa olevan tontin halki, mutta sitä muutettiin kulkeväksi kokonaan Urjalan kunnan maalla. Muutoksesta oltiin etukäteen yhteydessä Pirkanmaan maakuntamuseon arkeologi Ulla Lähdesmäkeen. Muutettu linjaus kulki keväällä 2017 koekaivauksen (Luoto) koekuoppien 36 ja 41 kautta, kun alkuperäinen linjaus olisi kulkenut koekuoppien 33 ja 34 kautta.

Kuva 7. Keväällä 2017 koekaivettu (Luoto) maakaapelilinjaus merkitty kartalle punaisella viivalla, löydöttömät koekuopat mustalla ja löydölliset punaisella neliöllä. Syystalvella 2017 valvottu, toteutunut linjaus merkitty kartalle keltaisella viivalla. (Pohjakartta © Urjalan kunta 2017, koekaivauksen mittaukset ja digitointi Tapani Rostedt, valvontaan liittyvät lisäykset Kirsi Luoto).

Valvonnassa ei havaittu merkkejä kiinteästä muinaisjäännöksestä. Maannos valvotulla linjauksenosalla oli sekoittunutta hienoa hiesua. Alue, jolla valvontaa tehtiin, on vielä 1950-luvulla ollut peltoa, mikä käy ilmi aluetta kuvaavasta peruskartasta vuodelta 1956. Maannos valvotulla alueella oli pääasiassa seuravan kaltainen, vain multakerroksen paksuus vaihteli riippuen kaivuukohtasta.

- 0-5 cm turve
- 5-50 cm multa/mullansekainen hiesu
- 50-80 cm vaalea hiesu

Kuva 8. Linjauksen itäpään sijainti merkitty kartalle sinisellä laatikolla. Peruskartta vuodelta 1959 © Maanmittauslaitos, lisäykset Kirsi Luoto 2017.

Kuva 9. Valvottua maakaapelilinjausta Ali-Uotilan muinaisjäännösalueen itäosassa. Kuvattu idästä. (Kuva: Urjala Ali-Uotila ja Kunnalliskoti 2017: 3)

Kuva 10. Tyypillinen sekoittunut hiesumaannos kaivetulla kaapelilinjauksella. (Kuva: Urjala Ali-Uotila ja Kunnalliskoti 2017: 4)

Kunnalliskoti:

Kuva 10. Kohteen Kunnalliskoti länsipuolella kulkevan ja valvotun maakaapelilinjan sijainti merkitty kartalle vihreällä viivalla. Pohjakartta © Maanmittauslaitos 12/2017.

Valvottu kaapelireitti kulki pohjoisosassa vanhainkodin ja sen länsipuolisen rivitalon välissä sijaitsevan nurmikentän pohjoislaidassa. Maannos oli täällä hiesua noin 20-30 cm paksun multakerroksen alla. Vanhainkodin länsipuolella maakaapelilinja sijoittui vanhainkodin vieressä kulkevan tien länsireunaan, kohtaan, jossa sijaitti jo ennestään joitakin maakaapeleita. Maannos oli sekoittunutta läpi koko valvotun linjauksen. Valvonnan yhteydessä ei havaittu merkkejä kiinteästä muinaisjäännöksestä.

Kuva 11. Maakaapelikaivanto tien reunassa kohteen Kunnalliskoti länsipuolella. Kuvattu etelästä. (Kuva: Urjala Ali-Uotila ja Kunnalliskoti 2017: 5)

Kuva 12. Kohteen Kunnalliskoti länsipuolella kulkevan ja valvotun maakaapelilinjauksen pohjoisosan hiesumaannos kaapelikaivannon eteläprofiilissa. Kuvattu pohjoisesta. (Kuva: Urjala Ali-Uotila ja Kunnalliskoti 2017: 6)

Kuva 13. Sekoittunutta maannosta tien länsireunassa. Kuvattu lännestä. (Kuva: Urjala Ali-Uotila ja Kunnalliskoti 2017: 7)

3 Yhteenveto

Kulttuuriympäristöpalvelut Heiskanen & Luoto Oy suoritti syystalvella 2017 arkeologisen valvonnan Urjalassa, Ali-Uotilan (887010014) ja Kunnalliskodin (887010015) rautakautisten kalmistojen muinaisjäännösalueella ja läheisyydessä. Valvonta liittyi Elenia Oy:n sähköverkon maakaapelointityöhön. Valvonnassa ei havaittu merkkejä kiinteästä muinaisjäännöksestä. Havaitut maakerrokset olivat sekoittuneita myöhemmän maankäytön seurauksena.

Tampereella 16.12.2017

Kirsi Luoto
FM, arkeologi

4 Lähteet

Painamattomat lähteet

Hirviluoto, Anna-Liisa 1954. Urjalan pitäjän kiinteät muinaisjäännökset. Museoviraston arkistossa.

Hirviluoto, Anna-Liisa 1954. Urjalan Laukeelan Kuulaanmäen rautakautisen kalmiston kaivaus 12/7.-21/7 1954. Museoviraston arkistossa.

Hirviluoto, Anna-Liisa 1960. Urjalan kk:n – Urjalan aseman välisen tiesuunnan tarkistus. Museoviraston arkistossa.

Hirviluoto, Anna-Liisa 1961. Urjalan Laukeelan Ali-Uotilan rautakautisen raunion kaivauskertomus ajalta 21.5-1.6.1961. Museoviraston arkistossa.

Hirviluoto, Anna-Liisa 1963. Urjalan Laukeelan Ali-Uotilan kalmistossa sijaitsevan uhrikiven tarkastus 23.10 1963. Museoviraston arkistossa.

Lehtosalo, Pirkko-Liisa 1961. Kaivauskertomus vt. apulaisamanuenssi Pirkko-Liisa Lehtosalon Urjalan pitäjän Laukeelan kylän Ali-Uotilan haassa suorittamasta kaivauksesta 7-30.6.1961. Museoviraston arkistossa.

Lehtosalo, Pirkko-Liisa 1962. Kertomus tarkistuskaivauksesta, jonka hum.kand. Pirkko-Liisa Lehtosalo suoritti 11.7.-18.7.1962 Urjalan Laukeelan Ali-Uotilan haassa alueella, joka tuli jäämään kirkolta asemalle vievän tien alle. Museoviraston arkistossa.

Leppäaho, Jorma 1953. Rautakautisen kalmiston tutkiminen Urjalan uuden kunnalliskodin alueella toukokuussa 1953 intendentti Jorma Leppäahon johdolla. Museoviraston keskusarkistossa.

Pohjakallio, Lauri 1990. Urjala Laukeela Ali-Uotila kumpu 2. Museoviraston keskusarkistossa.

Pohjakallio, Lauri 1990. Urjalan kiinteät muinaisjäännökset. Museoviraston arkistossa.

Salminen, Hanna-Leena 2008. Urjala, keskustaaajaman arkeologinen osa-alueinventointi. Pirkanmaan maakuntamuseon arkistossa.

Digitaaliset lähteet

Kulttuuriympäristön palveluikkuna. <https://www.kyppi.fi/palveluikkuna/portti/read/asp/default.aspx>
(25.5.2017)

Digitaaliset karttalähteet

PK 1959. Maanmittauslaitos, vanhat painetut kartat. <http://vanhatpainetutkartat.maanmittauslaitos.fi/>
(25.5.2017)

Liite 1. Digitaalikuvaluettelo			
Kuvat on arkistoitu Heiskanen & Luoto Oy:n sähköiseen arkistoon. Kuvannut Kirsi Luoto 2017.			
kuvanro	aihe	kuvattu suunnasta	pvm
1	Kunnaliskodin tutkittu ja ennellistettu röykkiö.	luode	4.12.
2	Maakaapelikaivantoa kaivetaan Kunnalliskodin röykkiön itäpuolelle, tien viereen. kohdalla kulki jo ennestään maakaapeleita.	kaakko	4.12.
3	Valvottua maakaapelilinjausta Ali-Uotilan muinaisjäännösalueen itäosassa.	itä	4.12.
4	Tyypillinen sekoittunut hiesumaannos Ali-Uotilan muinaisjäännösalueella valvotulla kaapelilinjauksella.	länsi	4.12.
5	Maakaapelikaivanto tien reunassa kohteen Kunnalliskoti länsipuolella.	etelä	4.12.
6	Kohteen Kunnalliskoti länsipuolella kulkevan maakaapelilinjauksen pohjoisosan hiesumaanno kaapelikaivannon eteläprofiilissa.	pohjoinen	4.12.
7	Sekoittunutta maannosta tien reunassa kohteen Kunnalliskoti länsipuolella.	länsi	4.12.